

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. An satisfactio Christi fuerit de rigore justitiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

DE NECESSITATE INCARNATIONIS. 431

Christus Dominus Partis gloriam promoveret, & amorem suum erga homines amplius manifestaret, noluit deputare quamlibet actionem suam seorsum ad completam satisfactionem; sed omnes suas operationes & passiones, usque ad mortem inclusive, per modum unius integri & completi pretij, ad redemptionem nostram voluit ordinare; ideoque in morte tantum & passione Christi, fuit completa redemptio generis humani, & perfecta ac rigorosa satisfactio pro peccatis nostris exhibita.

76. Ad secundum dicendum est, in actionibus Christi Domini duplicem esse bonitatem & valorem, non quidem realiter, sed formaliter distinctum: alterum ex objecto & circumstantiis, qui idcirco vocatur *objectivus*: alterum ex dignitate personae, qui propterea dicitur *personalis*. Primus valor non erat infinitus, nec consequenter aequalis in omnibus actionibus Christi, sed major, vel minor, juxta majorem vel minorem excellentiam objecti talium actuum: unde in actu charitatis Christi erat major valor objectivus, quam in actu temperantiae. Secundus vero, cum esset simpliciter infinitus, erat aequalis, imò & unicus in omnibus actionibus & passionibus Christi, & de hoc valore verum est quod dicitur in argumento, nimirum quod non fuit major, saltem intensive, in omnibus simul actionibus Christi, quam in unica. Sicut enim docent Theologi i. p. quaest. 3. quod tota Trinitas non est quid majus solo Patre, nisi solum extensive; ita etiam & tota collectio actuum Christi Domini, non est quid majus & dignius uno actu secundum valorem personalem, nisi extensive; imò & adhuc extensive secundum quid, & improprie: sicut Deus & creatura simul, secundum quid & improprie tantum, sunt aliquid perfectius extensive, quam solus Deus; non quod aliquid perfectionis sit in uno quod non sit in alio, sed quia eadem omnino perfectio est magis extensa & multiplicata in uno quam in alio, ut in Tractatu de attributis declaravimus.

Disp. 4.
art. 2.
§. 2.

77. Ad tertium negatur sequela, ad cuius probationem dicendum est, quod licet infinitum physicè & in genere entis non possit esse nisi unum, infinitum tamen solum in aliquo genere, multiplicari potest, ut docet S. Doctor infra quaest. 10. art. 3. ad 3. his verbis: *Ad tertium dicendum quod id quod est infinitum omnibus modis non potest esse nisi unum, unde & Philosophus dicit in 1. de coelo. quod quia corpus est ad omnem partem dimensionum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum uno modo tantum, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem protrahatas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.* Cum ergo satisfactio Christi sit infinita solum in aliquo genere, nimirum in genere moris, & in ratione satisfactionis, non verò physicè & in genere entis, non repugnat posse dari aliam satisfactionem ipsi aequalem, qualis esset satisfactio alterius personae divinae subsistentis in aliena natura: vel inaequalem, qualis est satisfactio Angeli, vel puri hominis.

78. Ad quartum respondeo primò, negando sequentiam Majoris; cum enim peccatum mortale contineat malitiam simpliciter & intrinsecè infinitam, ut in Tractatu de peccatis ostensum est, ex infinitate peccati, non rectè colligitur, plus exactum fuisse à Christo, quam esset debitum per peccatū, cum malitia intrinsecè & simpliciter infinita, exigit satisfactionem eodem modo infinitam.

Disp. 9.
art. 6.

A Respondeo secundò, nullum esse inconveniens concedere, quod per accidens fuerit plus exactum à Christo, quam esset debitum pro hominum peccatis, quia non poterat ab ipso exhiberi Deo aliqua satisfactio, quae non excederet malitiam peccati; nec à puro homine aliqua, quae ipsam adaequaret. Non est autem injustum petere per accidens ab aliquo aliquid excedens debitum, quando est illi impossibile aliquid reddere quod sit solum aequale, & quod illud non excedat. Sicut si quis à paupere extremè indigenti abstulisset nummum argenteum, & postea non haberet nisi nummum aureum quem restitueret, teneretur ei dare nummum aureum, quamvis per accidens excederet nummum argenteum quem abstulerat; quia in tali casu non posset ei exhibere satisfactionem purè aequalem, sed solum superabundantem & excedentem.

B Ad ultimum inconveniens constabit solutio ex dicendis articulo sequenti §. 6. ubi resolvemus, an satisfactio rigorosa inducat in eo cui exhibetur obligationem strictam iustitiae ad eam acceptandam.

ARTICULVS IV.

An satisfactio Christi fuerit de rigore iustitiae?

C Aliud est aliquam satisfactionem esse ex sua natura aequalem & condignam, aliud illam procedere secundum leges strictae & rigorosae iustitiae. Ad primum enim sufficit ut compensatio fiat ad aequalitatem, & tantum à debitore solvatur, quantum debetur creditori; ad secundum verò, praeter aequalitatem, quae in omni condigna satisfactione reperiri debet, aliae exiguntur condiciones, quas statim exponemus. Unde sunt aliqui Recentiores, qui licet admittant Christi satisfactionem fuisse condignam & aequalem, imò & superabundantem ac excedentem, negant tamen fuisse de rigore iustitiae, quia aliquam ex conditionibus illis, ipsi deesse existimant. Ita Vazquez hic disp. 7. & 8. Lorca disp. 8. Lessius de perfectionibus divinis cap. 2. num. 12. Delugo disp. 3. & 4. & alij ex Recentioribus. Thomistae verò, quibus adherent Valentia in praesenti, puncto §. Suarez disp. 4. sect. 5. Martinonius disp. 2. sect. 9. & plures alij, asserunt Christi satisfactionem non solum fuisse condignam & aequalem, sed etiam de toto rigore iustitiae, seu omnes condiciones ad strictam & rigorosam iustitiam requisitas, in illa repertas esse; quod ut manifestum fiat, & nostra stabilietur sententia, condiciones illae breviter hic recensendae & explicandae sunt.

79.

§. I.

E Recensentur & explicantur condiciones ad rigorosam satisfactionem requisite, & conclusio affirmativa statuitur.

O mnes ferè Theologi conveniunt, praeter aequalitatem, quae in omni condigna satisfactione reperiri debet, quatuor adhuc requiri condiciones, ad hoc ut aliqua satisfactio sit de toto rigore iustitiae. Prima est ut sit ad alterum; Nam rigorosa satisfactio essentialiter ordinatur ad faciendam perfectam aequalitatem: Sed perfecta aequalitas non potest esse ejusdem ad seipsum: Ergo ad rigorosam satisfactionem necessariò requiritur quod sit ad alterum. Major patet, satisfactio enim rigorosa est actus iustitiae: iustitia verò res-

80.

picit perfectam æqualitatem. Minor etiam non est minus evidens, quia æqualitas est relatio realis, necessario requirens extrema realiter distincta.

81. Secunda est, quod non fundetur in gratia creditoris, tunc enim non ex iustitia, sed ex gratia esset ipsa satisfactio: quo sensu autem hoc intelligendum sit, infra §. 3. declarabitur.

82. Tertia conditio rigorosæ satisfactionis est, quod fiat ex bonis debitoris: cum enim per omnem satisfactionem rigorosam, debeat fieri perfecta æqualitas, oportet quod ille cui fit satisfactio, acquirat dominium alicujus rei quod antea non habebat, saltem eo modo quo in satisfactionem exhibetur, alias eadem maneret in æqualitas quæ ante satisfactionem erat. Dixi, eodem modo, quia contingere potest quod creditor habeat dominium directum & supremum rei quæ ipsi in satisfactionem a debitore offertur, & quod per illam satisfactionem acquirat in eam dominium utile: v. g. si vassallus debeat centum nummos domino, potest illi satisfacere de toto rigore iustitiæ, ipsi dando in compensationem illius summæ agrum aut vineam quam possidet, & cujus dominium tantum utile habet; quia in tali casu creditor acquirit in illum agrum, aliquod dominium speciale, scilicet utile, quod antea non habebat.

83. Quarta conditio est, ut satisfactio non fiat ex alijs per se debitis, id est bonis, quæ nullo alio titulo debeantur creditori; hoc enim ad faciendam perfectam inter debitorem & creditorem æqualitatem, omnino necessarium est: si enim aliquis debeat alteri centum nummos, titulo venditionis, puta quia emit ab ipso agrum; & præterea illi debeat centum nummos, titulo mutui, quia hanc summam pecuniariam ab illo mutuo accepit; non faceret perfectam æqualitatem cum creditore, nec per consequens illi satisfaceret de rigore iustitiæ, si tantum centum nummos illi exhiberet; posset enim creditor illos acceptare pro uno solo titulo, & sic debitor semper maneret obligatus alio titulo, ad similem summam illi persolvendam.

84. Adverte autem diligenter, me ex industria dixisse satisfactionem rigorosam non debere fieri ex alijs per se debitis; quia dupliciter potest aliquis titulus alteri supervenire: primo per se & seorsim, novam afferendo secum obligationem; secundo per accidens & conjunctim, & in confirmationem prioris obligationis. Exemplum primi est, si quis vovisset dare centum nummos aureos Ecclesiæ, & postea ex decimis deberet alios centum; quia titulus quo debet decimas, se habet per se, & est seorsim obligatorius, non satisfaceret dando tantum centum. Exemplum verò secundi assignari potest in eo qui voveret se soluturum decimas: tunc enim votum per accidens conjungeretur obligationi solvendarum decimarum, nec novam induceret obligationem, sed priorem tantum confirmaret & roboraret. Quando ergo dicimus quod satisfactio rigorosa debet fieri ex non debitis, hoc intelligendum est per se & seorsim, non autem per accidens & conjunctim. Si quis enim juraret se alteri daturum centum nummos in satisfactionem pecuniariam ad quam damnatus est, tunc iste tribus titulis teneretur solvere hanc summam pecuniæ; scilicet titulo religionis, iustitiæ, & obedientiæ, nec tamen propterea obligaretur ad solvendum trecentos nummos, sed sufficeret quod solveret centum; quia tituli religionis

A & obedientiæ, in tali casu, non essent seorsim & per se obligatorii, sed solum confirmativi præcedentis obligationis. His præmissis.

Dico, satisfactionem Christi fuisse de toto rigore iustitiæ, seu habuisse omnes conditiones ad satisfactionem rigorosam requisitas. Hæc conclusio, nec melius, nec aliter probari potest, quam examinando seorsim & in particulari singulas conditiones, & solvendo argumenta quæ adducuntur ad ostendendum aliquam ex illis satisfactioni Christi non competere.

§. II.

Solvitur primum argumentum, & ostenditur Christi satisfactionem fuisse ad alterum.

C Contra nostram conclusionem arguitur primo: Ad satisfactionem de rigore iustitiæ, requiritur quod sit ad alterum: Sed Christi satisfactio non fuit ad alterum: Ergo non fuit de rigore iustitiæ. Major patet ex supra dictis, Minor probatur. Sive enim Christus Deo satisfaceret, sive personis divinis, non erat extremum ab illis distinctum. In primis enim a Deo non distinguitur, cum ipse sit Deus; deinde etiam est una ex personis divinis cui satisfactio fieri debet: Ergo satisfactio Christi non fuit ad alterum.

C Huic argumento respondebant olim quidam antiqui Theologi, Christum non Deo satisfacisse, sed Patri, a quo personaliter distinguitur; & sic facile sustinebant, satisfactionem Christi fuisse ad alterum.

Verum hæc solutio sustineri nequit, & communiter rejicitur. Primo quia illi debet fieri satisfactio contra quem est offensa: Sed offensa est contra Deum subsistentem in tribus personis, cujus violatur jus, & qui est unus ultimus finis, a quo peccatum avertit, unusque legislator, cujus præceptum contemnitur: Ergo Christus non satisfacit solum Patri, sed primo satisfacit Deo ut subsistenti in tribus personis, secundario verò ipsis personis Sanctissimæ Trinitatis.

D Secundo, Illi fit satisfactio, qui offensam remittit, & largitur gratiam: At offensam remittere, & gratiam largiri, non competit per se primo Patri, sed Deo, & ex consequenti omnibus personis divinis: Ergo &c.

E Tercio, ex hac responsione sequitur Verbum omnino gratis, Patrem autem ex iustitia remittere offensam hominibus: Sed hoc absurdum est, & omnino impossibile, cum actus remittendi offensam sit actus voluntatis divinæ, non notionalis, sed absolutæ, quæ est communis omnibus divinis personis: Ergo &c. Sequela patet, nam solus ille ex iustitia remittit offensam, cui exhibetur satisfactio: Ergo si satisfactio Christi, quæ sola potuit esse condigna, non fuit facta Verbo, sed Patri, solus Pater remittit offensam ex iustitia, Verbum autem omnino gratis.

Denique ex hac solutione sequitur, satisfactionem Christi condignam & perfectam non fuisse, cujus oppositum art. 2. ostendimus. Sequela probatur: Satisfactio per quam non fit satis omni creditori, condigna & perfecta non est: At juxta hanc solutionem, Christus suâ satisfactione non satisfacit sibi, qui creditor est, utpote per hominum peccata offensus: Ergo satisfactio illius condigna & perfecta non fuit.

Respondent secundo alij, de ratione iustitiæ inter homines esse quod inter extrema realiter distincta

stincta versetur, non autem de ratione iustitiæ Christo convenientis in ordine ad Deum; quia cum hæc altioris ordinis sit, non petit istas conditiones quas iustitia inter homines postulat.

89. Sed hæc etiam solutio displicet: Tum quia si conditionem istam quam Aristoteles 5. Ethic. cap. 1. 2. & 6. & D. Thomas 2. 2. qu. 57. art. 1. & 58. art. 1. & 2. pro rigoroſa iustitia assignarunt, negetur competere iustitiæ Christi ad Deum, quia altioris ordinis est; eadem ratione omnes alias conditiones ad rigoroſam iustitiam requisitas, ei negare licebit. Tum etiam, quia ratio ob quam iustitia realem distinctionem exposcit, est quia petit versari inter extrema distinctorum iurium, & distinctio iurium postulat distinctionem personarum, vel saltem distinctionem naturarum subsistentium in eadem persona, ut infra declarabimus: At hæc ratio militat in omni iustitia: Ergo & iustitiæ Christi ad Deum competere debet.

90. Respondent tertiò alij cum Vega lib. 7. in Trident. cap. 9. & Vazque hic disp. 8. cap. 7. satisfactionem Christi fuisse ad alterum, quia humanitas ipsa satisfecit, non solum ut quo, sed etiã ut quod; ita ut supposito Verbi Divini, solum remotè, & per communicationem idiomatum, satisfactio tribuatur: inter hominem autem & Deum cui fit satisfactio, realis distinctio invenitur.

91. Sed nec etiam ista solutio placet. Primò quia in Scriptura satisfactio tribuitur Christo, ut patet ex illo ad Galatas 3. *Christus nos redemit de male dicto legis*, & ex illo 1. ad Timoth. 2. *Vnus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus*. Sed ut vera sit hæc propositio, *Christus satisfecit pro nobis*, convenire debet ut quod satisfactio Verbo, ut subsistenti in humanitate: Ergo &c. Minor probatur: Nomen concretum, non pro natura, sed pro subsistente in illa, supponit, ut docet D. Thomas infra qu. 16. art. 1. 2. 8. 9. & 10. At Christus est nomen concretum: Ergo non pro humanitate, sed pro Verbo ut in illa subsistente supponit.

92. Secundò, De illo verificatur cum proprietate pro nobis satisfecisse, de quo est verum cum proprietate dicere mortuum & sepultum esse: At solum de supposito Verbi, ut in humanitate subsistente, non verò de humanitate ipsa, cum proprietate dicitur esse mortuum & sepultum: Ergo non de humanitate, sed de supposito Verbi, ut in illa subsistente, cum proprietate affirmatur pro nobis satisfecisse. Major patet, Minor probatur. Mori convenit illi soli cui convenit nasci: At hoc solum de hypostasi cum proprietate dicitur, ut docet D. Thomas infra quæst. 15. art. 1. Ergo solum de supposito Verbi, ut subsistente in humanitate, cum proprietate affirmatur mortuum & sepultum esse.

93. Tertiò, Si suppositum Verbi Divini, solum remotè & per communicationem idiomatum satisfecit pro nobis, sequitur quod non habuerit aliam vel majorem efficientiam, comparatione ejusdem satisfactionis, quam humanitas Christi in concreto habeat respectu creationis universi: Sed hoc falsum & absurdum est, nam Divinum Verbi suppositum, verè influebat in actus satisfactorios, licet mediante naturâ humanâ; at verò humanitas Christi nullum influxum habuit in creatione mundi: Ergo &c. Sequela probatur: Per communicationem idiomatum vera est hæc propositio, *Hic homo* (demonstrato Christo) *creavit universum*: Ergo si eodem modo per solam communicationem idiomatum verificatur remotè de supposito Verbi incarnati, quod satisfecerit

Tom. IV.

A de condigno pro peccatis nostris, sequitur quod suppositum Verbi incarnati non habuerit aliam vel majorem efficientiam comparatione redemptionis nostræ, quam habuerit humanitas Christi, respectu creationis mundi.

Quartò, Actiones sunt suppositorum, seu subsistentium: At satisfactio est actio: Ergo non humanitati, sed Verbo in illa subsistenti, convenit ut quod. Minor patet, Major verò in qua est difficultas ostenditur ex D. Thoma in 1. dist. 5. quæst. 1. art. 1. ubi ait: *Actiones sunt suppositorum, & essentia non agit, sed est principium actus in supposito, non enim humanitas generat, sed Sortes virtute sua natura*. Idem docet Joannes Theologus in Concilio Florentino sess. 18. indeque probat, assentiente Concilio, divinitatem non generare, quia actiones sunt suppositorum: divinitas autem non est suppositum: Ergo ex mente D. Thomæ, & Joannis Theologi, naturæ non convenit agere ut quod, sed supposito.

Confirmatur: Non aliter concurret natura creata ad proprias operationes, quam natura increata ad operationes increatas: Sed natura divina increata non concurret ad suas operationes ut quod, sed ut quo, aliàs hæc esset vera, *Deitas generat deitatem*, quod est hæreticum: Ergo natura creata, ad proprias operationes non ut quod, sed solum ut quo concurret.

Confirmatur ampliùs: Cum operari sequatur ad esse, ei propriè & simpliciter convenit operari ut quod, cui propriè convenit esse ut quod: At naturæ non convenit esse ut quod, sed tantum ut quo, benè autem supposito; natura enim non intelligitur completa ad existendum, nisi terminetur per subsistentiam; sicut nec accidens ad existendum completum intelligitur, nisi mediâ inhærentiâ ad subjectum: Ergo natura non est principium quod operationis, sed tantum suppositum.

Relictis igitur his solutionibus, ad argumentum respondeo, distinguendo Majorem: Ad satisfactionem de rigore iustitiæ, requiritur quod sit ad alium, differentiâ reali suppositi, nego Majorem. Differentiâ reali naturæ, concedo Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet inter Christum, ut satisfaciendum, & Deum cui fit satisfactio, non intercedat diversitas realis suppositorum, intervenit tamen diversitas realis naturarum. Hanc verò sufficere ad rationem strictæ iustitiæ, sic ostenditur. Ea distinctio sufficit ad rationem iustitiæ, quæ sufficit ad distinctionem iurium: Sed distinctio iurium optimè salvatur, posita solum distinctione naturarum, cum eo ipso quod est diversitas naturarum, sit libertas distincta, ratione diversarum voluntatum: Ergo &c.

Confirmatur primò: Obedientia & religio non minùs postulant esse ad alterum, quam iustitia; & tamen Christus ut homo propriè obedivit & exhibuit cultum religionis Deo, & consequenter suæ personæ ut existenti in natura divina: Ergo etiam distinctio realis naturarum sufficit ad propriam rationem iustitiæ, etsi non sit distinctio realis suppositorum.

Confirmatur secundò: Non requiritur major distinctio inter extrema iustitiæ, quam inter servum & dominum: Sed distinctio realis naturarum in eodem supposito, sufficit ad rationem servitutis; nam Christus secundum naturam humanam est Dei servus, servitute naturali, ut docet D. Thomas infra quæst. 20. art. 1. ad 2. Ergo etiam illa sufficit ad strictam rationem iustitiæ.

100. Potestque hoc magis declarari in casu quo una persona divina assumeret duas humanitates, tunc enim quis dubitat posse esse actum iustitiæ commutativæ inter eandem personam ut esset in una natura, & seipsam ut esset in alia; siquidem in qualibet ex illis naturis haberet peculiarem voluntatem, libertatem, dominium, & jus distinctum, in quibus fundatur iustitia. Quidni ergo pariter Christus in humana & divina natura subsistens, ut existens in una natura, poterit exercere actum iustitiæ erga seipsum, ut existentem in altera? Licet enim sit tantum unum suppositum entitativè & formaliter, gerit tamen vices diversorum suppositorum; cum enim propter infinitatem suam possit substantialiter in pluribus naturis subsistere, potest etiam quæ plura supposita facerent præstare. Nec mirum quod Aristoteles hoc genus iustitiæ non agnovit, sed ad veram & strictam iustitiam, realem distinctionem suppositorum postulaverit; ipse enim non cognovit duas naturas, habentes duas voluntates liberas, & propria dominia suorum actuum, posse in uno supposito convenire.

101. Dices, D. Thomas 2. 2. quæst. 58. art. 2. dicit quod iustitia propriè dicta, requirit diversitatem suppositorum, & ideo non est nisi unus hominis ad alium; sed secundum similitudinem accipiuntur in uno & eodè homine diversa principia actionis, quasi diversa agentia, sicut ratio irascibilis, & concupiscibilis; & ideo metaphorice in uno & eodè homine dicitur esse iustitia. Quibus verbis apertè docet, ad veram & strictam iustitiam, distinctionem suppositorum requiri, & non sufficere distinctionem naturarum.

102. Sed facile respondetur, D. Thomam loqui de iustitia quæ inter puras creaturas reperitur, in quibus non stat distinctio naturarum, absque distinctione reali suppositorum; non verò de iustitia secundum communem conceptum, & prout inter Deum hominem, & Deum ex alia parte reperiri potest. Unde infra quæst. 20. art. 1. ad 2. docet quod licet servitus & dominium super actionem & passionem fundentur, & agere, non naturæ, sed supposito attribuitur; quia tamen actio naturæ attribuitur, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit, ideo potest propriè dici quod qualibet hypostasis vel persona sit domina vel serva secundum hanc vel illam naturam. Ergo licet æqualitas quam petit iustitia, super actionem fundetur, & sit diversorum agere potentium, non tamen requirit necessariò distinctionem realem suppositorum, sed tantum naturarum, nisi solum inter puras creaturas, in quibus non stat naturarum diversitas, absque diversitate suppositorum.

§. III.

Explicatur secunda conditio, & satisfactio Christi accommodatur.

103. SECUNDò contra nostram conclusionem arguitur. Ad satisfactionem de rigore iustitiæ requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, nam quantum gratiæ miscetur, tantum videtur minui de perfectione iustitiæ: At satisfactio Christi fundatur in gratia Dei creditoris, scilicet in gratia unionis, facta humanitati; hæc enim unio erat necessariò prærequisita ad hoc ut persona Verbi Divini influeret valorem infinitum in suas actiones satisfactorias & meritorias, ut supra diximus: Ergo satisfactio Christi non est de rigore iustitiæ.

A Respondent aliqui, rigorem iustitiæ in satisfactione excludere quidem gratiam factam ex intentione & fine satisfaciendi, non tamen gratiam ex tali intentione non factam. Sed hæc responsio difficultatem non solvit, sed auget, ac roborat: nam humanitati Christi fuit facta gratia unionis ex intentione & fine satisfaciendi; ad hoc enim fuit unita humanitas Verbo, ut Deo fieret condigna satisfactio pro peccato Adami: Ergo si gratia facta ex intentione & fine satisfactionis, impedit rigorem iustitiæ, satisfactio Christi rigoro-
sa non fuit.

Aliorum solutio est, rigori satisfactionis solum obesse quod fundetur in gratia concomitante satisfactionem, non autem quod fundetur in gratia antecedente: si enim Petrus, vel antequam Paulus debitum contrahit, illi gratis centum tribuat, vel post debiti contractionem, non tamen eà conditione ut ex illis centum debitum solvat, sed omnino absolute, poterit Paulus Petro ex iustitia debitumolvere, sicut & contractum emptionis ex rigore iustitiæ celebrare, aliquid ab ipso emendo; & tamen hæc solutio in gratia antecedenti fundatur. Quia ergo gratia supra quam satisfactio Christi fundatur, est omnino antecedens, non impedit quin sit de rigore iustitiæ.

Sed nec placet ista solutio, nisi explicetur juxta ea quæ infra trademus: Tum quia in satisfactione Christi non solum intercessit gratia creditoris antecedenter, sed etiam concomitanter, quandoquidem ipsa satisfactio fuit donum & gratia Dei humanitati facta. Tum etiam, quia quando concurrat aliqua gratia quæ non est remissio, quamvis se habeat non solum antecedenter, sed etiam concomitanter ad solutionem, non obstat satisfactioni de rigore iustitiæ; maxime quando est in materia honoris, quæ non consistit in translatione alicujus dominij, sed in recompensatione quæ fit per morales actiones secundum valorem earum, quia tunc ipsa gratia se habet materialiter ad satisfactionem: v. g. si aliquis dixit in Petrum verbum contumeliosum, & velit illi satisfacere per scripturam, retractando quod dixerat, non tamen possit suam mentem scribere, nisi Petrus det ei papyrus, imò nisi simul concurrat cum eo ad litteras exarandas, non ideo minus censetur satisfacere de rigore iustitiæ pro contumelia, eò quod Petrus dederit ei papyrus, & concurrerit adjuvando eum ad litteras formandas quibus formaliter satisfecit; quia hoc non obstante, talis actio computatur pro sufficienti compensatione injuriæ Petro illatæ, cum per eam tantum ei reddat honoris, quantum præcedenti contumeliæ abstulerat. Unde

Meliùs respondetur, distinguendo Majorem: Ad satisfactionem de rigore iustitiæ requiritur quod non fundetur in gratia creditoris, supplente defectum valoris satisfactionis, & supra valorem operis acceptante, concedo Majorem. In gratia creditoris, supponente, vel dante satisfactioni dignitatem & valorem æqualem, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nam licet satisfactio Christi fundetur in gratia unionis, hæc tamen gratia non supplet dignitatis defectum, nec acceptat opera Christi ultra illorum valorem, sed potius dat operibus humanitatis dignitatem & valorem adæquatam, imò & superexcedentem injuriæ gravitatem, & idcirco talis gratia non obstat satisfactioni ex toto rigore iustitiæ. Unde si Authores præ-

cedentis solutionis, nomine gratiæ concomitan-
tis satisfactionem, intelligant gratiam supplē-
tem defectum condignitatis operis, & ultra illius
valorem acceptantem; & nomine gratiæ ante-
cedentis & remotæ, illam, quæ non supplet, sed
dat valorem operi satisfactorio, ab illis non dif-
sentimus.

108. Dices, Si Petrus Paulo debeat centum, & Pau-
lus totidem gratis Petro donet, sub conditione
quod sibi solvat centum quæ debet, solutio ista ex
rigore iustitiæ non erit, eo quod fundetur in
gratia creditoris: Ergo similiter, si satisfactio
Christi fundetur in gratia Dei, non erit de rigore
iustitiæ.

109. Respondeo, concessio Antecedente, negando
consequentiam, & paritatem, propter triplicem
rationem discriminis. Prima est, quia cum gratia
Dei sit ratio dignificans opera, ex eo quod ali-
quod opus mediante Dei gratiâ eliciatur, non po-
test à condignitate & rigore satisfactionis deficere,
sed potius ex tali gratia provenit ut opera
sint æqualis satisfactio pro offensa: gratia verò
facta Petro à Paulo, cum ejus opera non dignifi-
cet, nec in ea valorem influat, non impedit, sed
potius efficit quod illa à condignitate & rigore
satisfactionis deficiant. Secunda, quia eo ipso
quod Paulus Petro debitori centum tribuat, sub
conditione ut totidem sibi debita solvat, non tran-
seant ista centum sub dominium absolutum Petri,
unde donatio illa est palliata donatio, & revera
virtualis debiti remissio. Opera verò Christi, etsi
mediâ Dei gratiâ eliciantur, revera existunt sub
dominio Christi, ratione libertatis creatæ; & ideo
licet dona Dei sint, & in ejus gratia fundata, talis
gratia non est remittens debitum liberaliter. Ter-
tia ratio discriminis est, quia in casu posito satis-
factio fundatur in gratia creditoris facta ipsi satis-
facienti: satisfactio verò Christi fundatur in gra-
tia unionis, quæ est facta ipsi humanitati, non ve-
rò supposito Verbi Divini; unde cum humanitas
non satisfecerit ut quod, sed persona Verbi Divi-
ni, ut parographo præcedenti ostendimus, satis-
factio Christi non fundatur in gratia facta ipsi sa-
tisfacienti, sicut satisfactio quam Petrus exhibet
Paulo, in suppositione facta.

§. IV.

*Explicatur tertia conditio, & satisfactio
Christi applicatur.*

110. Tertiò contra nostram conclusionem argui-
tur. Satisfactio rigorosa debet esse ex bonis
proprijs satisfaciētis, non verò ex bonis ipsius
creditoris: At hæc conditio non habet locum in
Christi satisfactione: Ergo illa non est de rigore
iustitiæ. Major patet ex dictis §. i. exponendo
conditiones ad satisfactionem rigorosam requisi-
tas, & potest amplius declarari exemplo servi, qui
non potest de rigore iustitiæ satisfacere domino,
eo quod omnia opera servi sint sub dominio sui
domini. Minor verò probatur: Christus satisfacit
per operationes creatas: Sed tales operatio-
nes erant sub dominio Dei, cum Deus, titulo crea-
tionis & conservationis, habeat supremum super
omnia entia creata dominium: Ergo satisfactio
Christi non fuit ex bonis proprijs satisfaciētis,
sed ex bonis ipsius creditoris seu offensi.

111. Confirmatur: Valor satisfactionis Christi su-
mitur ex ipsa persona Verbi Divini, tanquam à
principio formali, modo superius explicato: Sed
persona Verbi Divini habet rationem creditoris

Tom. IV.

A & offensi, fuit enim læsa & offensa, sicut alia
duæ personæ: Ergo valor satisfactionis Christi
sumitur ab ipso creditore, vel offenso, non verò
à satisfaciēte.

Huic argumento varijs modis responderi solet
ab Authoribus nostræ sententiæ, ut videri po-
test apud Vincentium Asturicensem, in relectio-
ne de gratia Christi, sed ommissis solutionibus
quæ videntur magis subtiles quàm solidæ, tres
quæ probabiliore mihi videntur, breviter hic
exponam.

Prima quam tradit & fusè explicat Cipullus hic
dubio 6. §. 7. asserit quod quamvis satisfactio
quæ est in datis & acceptis, non possit fieri ex his
quæ sunt sub dominio creditoris, quæ satisfac-
tio propriè dicitur restitutio, bene tamen illa
quæ versatur in actionibus liberis, qualis est in-
juriæ compensatio in materia honoris. Rationem
verò disparitatis reddit, quia per omnem rigo-
rosam satisfactionem debet fieri perfecta æquali-
tas inter satisfaciētem & eum cui fit satisfactio:
in datis autem & acceptis non potest fieri æqua-
litas, nisi aliquid transeat in actuale dominium
illius cui fit satisfactio; alias enim non esset ma-
gis habens de rebus suis, quàm ante satisfactio-
nem; sicque eadem maneret inæqualitas. At ve-
rò in actionibus liberis, æqualitas perfecta fieri
potest, absque eo quod aliquid actu transeat in
dominium illius cui fit satisfactio; per hoc solum
quod per actiones illas tantum illi reddatur ho-
noris & famæ, quantum fuerat ablatum; ad quod
per accidens se habet, quod actiones illæ sint
etiam sub ipsius dominio. Cum ergo Christus
per suas actiones satisfactorias, tantum, imò &
plus honoris Deo reddiderit, quàm fuerit ipsi
ablatum per peccatum; quamvis per accidens
actiones illæ satisfactoriæ essent sub dominio Dei
offensi, erant nihilominus satisfactoriæ de toto
rigore iustitiæ.

Secunda solutio est Aravij, asserentis esse qui-
dem contra rationem satisfactionis rigorosæ,
quod fiat ex his quæ sunt sub dominio particu-
lari illius cui exhibetur, non repugnare tamen
quod fiat ex his quæ sunt sub ejus dominio uni-
versali: licet enim res publica alium habeat in bo-
na civium dominium, hoc tamen non impedit,
quin cives veros contractus cum ipsa inire pos-
sint; & quamvis vassallus habeat tantum domi-
nium utile sui fundi, potest nihilominus ex fructi-
bus ex eo provenientibus satisfacere domino de
toto rigore iustitiæ, & veros actus iustitiæ com-
mutativæ erga illum exercere. Ratio est, quia do-
minium generale non tollit particulare, sicut cau-
salitas universalis, causalitatem particularem cau-
sarum inferiorum non impedit: Ergo neque etiam
tollit ea quæ sunt propria domini particularis:

E proprium autem est particularis domini, eam da-
re facultatem supra rem aliquam, ut possit do-
minus eam uti tanquam materiâ iustitiæ strictè sum-
ptæ. Cum ergo Christus Dominus, etiam ut ho-
mo, fuerit liberi arbitrij, & ratione illius habuerit
dominium particulare suorum operum, quamvis
ejus operationes essent sub generali dominio Dei,
potuit eas ipsi offerre in satisfactionem nostro-
rum peccatorum, & pro ipsis de toto rigore iusti-
tiæ ei satisfacere. Et certe si generale Dei domi-
nium in opera Christi, obstaret quominus ille
de rigore iustitiæ potuisset ipsi satisfacere, inde
sequeretur quod neque potuisset (si accidisset
casus) per sua opera satisfacere alteri homini, imò
in universum quod nullus homo posset per sua

Iii ij

opera alteri satisfacere: nam sicut ad satisfactionem rigorosam requiritur quod non fiat ex bonis creditoris, ita etiam quod non fiat ex alienis; ut patet in servo, qui non solum non potest satisfacere suo domino per bona ipsius domini, sed neque potest per illa satisfacere alteri creditori. Sicut ergo, non obstante dominio generali quod habet Deus supra nostra opera, potest quis per illa alteri satisfacere; ita etiam Christus per suas operationes potuit Deo de toto rigore iustitiæ satisfacere, quamvis illæ sub supremo & universali Dei dominio continerentur. Ex quo patet non esse eandem rationem de Christo respectu Dei, ac de servo respectu domini; servus enim non habet dominium aliquorum bonorum; Christus verò, etiam ut homo, habebat dominium particulare suorum operum.

114. Tertia solutio est, actiones satisfactorias à Christo elicatas: duobus modis considerari posse, primo physice, seu entitative, & inquantum sunt à natura humana, tanquam à principio formali quo: secundo moraliter, & inquantum sunt reflexivæ supra suppositum Verbi Divini, ipsumque moraliter involunt: primoque modo consideratas esse sub dominio Dei, sicut & ceteras creaturas, non verò spectatas secundo modo; quia sub hac ratione involunt moraliter ipsum suppositum Verbi Divini, non solum per modum principij effectivi, sed etiam per modum principij formalis, huiusmodi opera moraliter informantis, modo superius explicato: unde cum ipsum Verbi Divini suppositum, non contineatur sub dominio Dei, sed sit Deus, sicut & aliæ personæ divinæ, ita nec etiam actiones quæ supra illud sunt reflexivæ, subiiciuntur Dei dominio, consideratæ moraliter, & inquantum formaliter supra illud reflectuntur.

115. Ex his triplicem habes solutionem ad argumentum principale. Ad confirmationem verò Major distinguenda est: Valor satisfactionis Christi sumitur ex ipsa persona Verbi, inquantum est suppositum divinum, sive inquantum terminat naturam divinam, nego Majorem. Inquantum est suppositum humanum, sive inquantum subsistit in natura humana, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Persona Verbi habet rationem creditoris & offensæ, inquantum est suppositum divinum, & secunda Sanctissimæ Trinitatis persona, concedo Minorem. Inquantum est suppositum humanum, nego Minorem & Consequentiam.

116. Dices, Satisfactio Christi est infiniti valoris, ut art. præcedenti ostendimus: Ergo non sumitur ab ipsa persona Verbi Divini, inquantum est suppositum humanum, sed inquantum est suppositum divinum. Consequentia manifesta videtur, nam valor infinitus ex aliquo principio infinito sumi debet: At suppositum Verbi Divini, inquantum humanum, non est infinitum, sed solum inquantum divinum: Ergo si valor satisfactionis Christi infinitus sit, à supposito Verbi Divini, inquantum humanum est, sumi non potest.

117. Respondeo, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Ergo non sumitur ab ipsa persona Verbi Divini, inquantum est suppositum humanum: si ly *inquantum* sumatur reduplicativè, & significet causam formalem huius valoris infiniti, concedo. Si sumatur specificativè, & denotet solum conditionem necessariò requisitam, ad hoc ut persona Verbi Divini tribuat hunc valorem infinitum suis operationibus, nego. Ad

A probationem similiter concessa Majori, distinguo Minorem, suppositum Verbi, inquantum humanum, non est infinitum, si ly *inquantum* sumatur reduplicativè, concedo. Si sumatur specificativè, nego. Solutio patet ex dictis articulo præcedenti, ubi diximus quod quamvis Persona Verbi Divini esset principium per se influens valorem infinitum in actiones Christi Theandricas, & supra suppositum reflexivas, hunc tamen valorem in Christi operibus causare non poterat, nisi supposita aliquâ conditione, nimirum unione naturæ humanæ ad divinum suppositum.

§. V.

Explicatur quarta conditio, & satisfactioni Christi accommodatur.

QVARTO contra nostram conclusionem obijci-
tur: Ex bonis alijs debitis nequit fieri satisfactio ex toto rigore iustitiæ: Sed omnes Christi actiones & passionibus erant Deo debitæ multis titulis, nempe titulo gratitudinis, religionis, & obedientiæ; quamvis enim Christus non se præstitisset vadem pro hominibus, nec per consequens fuisset affectus ad exhibendum Deo cõdignam pro illorum offensis satisfactionem, nihilominus obligatus fuisset ad exhibendum Deo cultum & honorem debitum pro suprema ejus excellentia, & pro beneficijs ab ipso ejus humanitati collatis: Ergo Christus suis actionibus & passionibus non potuit Deo satisfacere pro peccatis nostris de toto rigore iustitiæ.

Respondet Suarez hic disp. 4. sect. 6. satisfactionem rigorosam fieri debere ex ijs quæ non sunt alias debita creditori, alio titulo iustitiæ propriæ & perfectæ, non repugnare tamen rigori satisfactionis, quod fiat ex debitis alijs titulis iustitiæ potentialis & imperfectæ, qualis est gratitudo, religio, vel obedientia: unde licet actiones Christi his titulis fuerint Deo debitæ, nihilominus fuerint satisfactoriæ pro peccatis nostris de toto rigore iustitiæ.

D Verùm hæc solutio est insufficiens, Tum quia
titulus religionis majorem habet vim ad obligandum, quam titulus iustitiæ propriæ dictæ, ceteris paribus: neque enim religio iustitiæ potentialis & imperfecta est, quod veram & strictissimam non inducat obligationem, sed quod in nobis non possit Deo reddere æquale, perfectæ æqualitate, pro beneficio creationis & conservationis. Tum etiam, quia falsum est, quod possit quis unâ re satisfacere duobus titulis, quorum unus sit iustitiæ propriæ & perfectæ, alter iustitiæ imperfectæ & potentialis; licet enim hoc verum sit, quando unus titulus advenit alteri concomitanter, & veluti in confirmationem prioris, non tamen quando quilibet se habet per se & seorsim; tunc enim quilibet novam & distinctam inducit obligationem; ut patet in eo qui vovit se daturum centum nummos Ecclesiæ, cui etiam alios centum nummos debet titulo mutui: ille enim nequaquam satisfaceret solvendo tantum centum, quamvis unus titulus esset iustitiæ imperfectæ & potentialis, nimirum titulus religionis, quo per votum obligatur ad illam summam persolvendam.

E Respondent secundò alij Recentiores, satisfactionem Christi fuisse rigorosam, quia licet à Deo alijs titulis postulari posset, de facto tamen non fuit postulata, nec per consequens in actu secundo alijs titulis Deo debita, sed remotè tantum

& in actuprimo. Quod si illis obijciatur, de facto fuisse impositum Christo præceptum de subeunda morte, respondent tale præceptum non fuisse Christo impositum, nisi dependeret à voluntate humanitatis, ac proinde liberè potuisse eximi ab obedientia illius.

122. Sed in primis hæc solutio falsum supponit: Nam falsum est, præceptum Christo impositum de subeunda morte, à voluntate humanitatis ejus fuisse dependens; cum enim Christus ut homo, verè fuerit Patri subjectus, non est cur asseramus tale præceptum fuisse ipsi impositum dependenter à voluntate humana. De quo infra disp. 21. Deinde, gratis hoc admissio, verè fuit debita mors titulo obedientiæ; ratione præcepti impositi, aliàs non adimplevisset præceptum moriendo: Ergo verè mors quæ pro nobis Christus satisfecit, erat actu Deo debita alio titulo, nimirum obedientiæ.

123. Respondent tertio aliqui ex nostris Thomistis, cum Nazario, & Joanne à S. Thoma, quod actiones Christi Domini plures habuerunt infinitates; fuerunt enim infinitæ in genere moris, non solum in ratione meriti & satisfactionis, sed etiam in ratione cultus divini, gratiarum actionis, obedientiæ &c. propter infinitatem suppositi divini, gratiarum actionis, obedientiæ &c. propter infinitatem suppositi divini à quo eliciebantur: unde etsi pluribus titulis debita fuerint, potuerunt pro omnibus de rigore Deo satisfacere.

124. Hæc solutio videtur valde probabilis, obstat tamen contra illam, quod licet Christi opera plures habeant infinitates, potuerunt tamen exigi à Deo secundum omnes illas, titulo supremi dominij, cum non sit major ratio cur sub una quàm sub alia à Deo prædicto titulo exigi potuerint: Ergo sub nulla potuerunt mereri de rigore justitiæ remissionem offensæ, si deberi ex alio titulo obster rigori justitiæ. Unde

125. Melius respondetur, quod quando tituli, sive justitiæ sint, sive diversarum virtutum, non multiplicant materiam, potest unica operatione omnibus ex rigore satisfieri, ut constat in hoc exemplo. Debeo Petro centum nummos, titulo justitiæ, ratione contractus, & titulo obedientiæ quæ præcipitur mihi à superiore ut eos solvam, & titulo misericordiæ, quia ipse Petrus est in necessitate constitutus propter defectum hujus solutionis, & denique titulo religionis, quia voto me obligavi ad summam illam persolvendam; possum unâ solutione satisfacere pro omnibus istis titulis, solvendo tantum illa centum: quia diversi illi tituli, quibus teneor ad solvendam illam summam, non multiplicant materiam, seu debita, sed supra eandem materiam cadunt, quam faciunt pluribus modis debitam. Unde licet operationes Christi fuerint Deo debita, titulo religionis, gratitudinis, obedientiæ &c. quia tamen isti tituli supra easdem actiones cadebant, potuit Christus iisdem operationibus Deo pro illis omnibus de rigore satisfacere.

126. Vel etiam dici potest, ad rigorem justitiæ in satisfactione, sufficere quod sit ex aliàs indebitis à satisfaciente ut quod; unde quia satisfaciens ut quod fuit suppositum Verbi, quod debiti habendi est incapax, satisfactio illius fuit ex toto rigore justitiæ, esto fuerit ex aliàs debitis ab humanitate, quæ non ut quod, sed ut quo satisfecit, quoad elicientiam operum quibus fit satisfactio.

127. Dices, Christus satisfecit non ut subsistens in Tom. IV.

A natura divina, sed ut subsistens in natura humana: At Christus ut subsistens in natura humana, capax est obligationis: Ergo Christus ut principium quod satisfactionis, est capax debiti, & consequenter illius opera fuerunt à satisfaciente ut quod alijs titulis debita.

128. Respondeo Christum satisfecisse ut subsistentem in natura divina & humana: nam si ly *ut* reduplicet rationem formalem influendi valorem infinitum in actiones Christi satisfactorias, satisfecit ut subsistens in natura divina: si verò particula *ut* denotet solum conditionem requisitam ad influendum talem valorem, satisfecit ut subsistens in natura humana. Ut autem satisfactio Christi sit de toto rigore justitiæ, sufficit esse ex indebitis alio titulo à satisfaciente ut quod, reduplicato principio influente valorem, etsi ab illo debeantur, reduplicatâ conditione ad influendum valorem satisfactorium requisitâ.

§. VI.

Alia obiectio solvitur.

129. Obijcies ultimò contra nostram assertionem: Satisfactio rigorosa inducit obligationem justitiæ in creditore, vel in persona offensa ad illam acceptandam: At Christi satisfactio non inducebat in Deo obligationem justitiæ, sed duntaxat fidelitatis, aut veracitatis, ad acceptandam Christi satisfactionem, cum in Deo non detur justitia commutativa, ut in Tractatu de voluntate Dei disp. 7. art. 1. ostendimus: Ergo satisfactio Christi non fuit de rigore justitiæ.

130. Respondeo primò, negando Majorem: licet enim frequenter resultet in eo cui fit satisfactio, obligatio ad illam acceptandam, quando fit in materia debita, nihilominus hoc non requiritur essentialiter & indispensabiliter ad salvandum strictum rigorem satisfactionis, ut ostendunt Thomistæ contra Vazquem. Ratio fundamentalis sumitur ex differentia quæ est inter justitiam & alias virtutes; aliæ enim virtutes non habent medium rei, sed rationis, variabile juxta variationem subjecti, & aliarum circumstantiarum; justitia verò habet medium rei, non rationis, subindeque omnino invariabile, unde variatis extremis, vel circumstantijs, non variatur. Quapropter quando aliquis facit actum justitiæ ad alterum, sive sciat, sive nesciat, sive acceptet, sive non, dummodo remaneat medium rei, scilicet perfecta æqualitas inter satisfactionem & debitum, remanet actus justitiæ. Unde ad satisfactionem rigorosam non requiritur necessariò quod ille cui exhibetur, obligetur ex justitia ad illam acceptandam, sed sufficit quod non possit ex justitia majorem exigere.

131. Respondeo secundò, quod licet satisfactio rigorosa causaret inter homines debitum strictæ justitiæ in eo cui exhibetur, hoc tamen non haberet locum in Deo. Ratio disparitatis est, quia sicut relationes ex genere suo mutue, quando transferuntur in Deum in ordine ad creaturas, non sunt relationes mutue, saltem realiter, eo quod habeant extrema diversi ordinis, ut patet in maternitate B. Virginis: licet enim relatio matris & filij ex natura sua sit mutua, & se teneat ex parte utriusque extremi, in Christo tamen non est relatio realis filiationis in ordine ad B. Virginem; quia cum Verbum Divinum sit ordinis superioris & increati, est incapax recipiendi in tempore

novam aliquam relationem realem. Ita similiter, A quamvis satisfactio condigna & rigorosa, causaret inter homines obligationem illam acceptandi in eo qui exhibetur, non tamen in Deo, quia Deus est superioris ordinis, & habet dominium absolutum & universale super omnia.

ARTICULVS V.

A qua virtute satisfactio Christi processerit?

Explicatis conditionibus ad rigorem iustitiæ in satisfactione Christi requisitis, superest ad hujus disputationis complementum, ut principium à quo fuit elicitata talis satisfactio declaremus. In cujus difficultatis resolutione variè opinantur Authores, quibusdam asserentibus cum Vazque & Vincentio Asturicensi, illam non fuisse elicitam ab unica tantum virtute, sed à pluribus simul concurrentibus ad satisfaciendum; alijs contententibus cum Suare, & Lorca, eam à virtute Religionis processisse; alijs verò sentientibus cum Medina, Alvare, & Nazario, eam fuisse actum iustitiæ commutativæ: quæ sententia probabilior est, & in Schola D. Thomæ communior. Unde sit

§. I.

Rejctis duabus primis sententijs, tertia ut probabilior eligitur.

132. **D**ico primò, satisfactionem Christi non fuisse elicitam à pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali.

Probatur breviter: Actus qui versatur circa obiectum honestum, quod à pluribus virtutibus non respicitur, non elicitur à pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali, quæ circa tale obiectum versatur: Atqui satisfactio Christi versatur circa obiectum honestum, quod à pluribus virtutibus non respicitur: Ergo non à pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali fuit elicitata. Major est certa, nulla enim virtus potest elicere aliquem actum in quo non reluceat ratio formalis sui obiecti. Minor verò sic ostenditur. Obiectum satisfactionis Christi est compensare injuriam Deo illatam per peccatum, & inter Deum offensum, & homines peccatores, perfectam constituere equalitatem: At hoc, ut per se constat, ad omnes virtutes non spectat, sed ad aliquam specialem: Ergo &c.

133. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Quotiescunque in aliquo actu reperitur speciale bonum, specialem habens difficultatem obiectivam, debet poni specialis virtus, ad illum eliciendum; virtutes enim non ponuntur in anima, nisi ad vincendas difficultates quæ reperiuntur in prosecutione honesti: Sed in satisfactione Christi reperitur speciale bonum, specialem habens difficultatem obiectivam, scilicet compensationem divinæ injuriæ ad æqualitatem: Ergo debet poni specialis virtus ad illam eliciendam.

134. Confirmatur ampliùs: In nobis satisfactio imperfecta quam Deo exhibemus pro peccatis nostris, non procedit à pluribus virtutibus, sed ab aliqua speciali & determinata, scilicet à pœnitentia: Ergo etiam satisfactio perfecta & condigna, quam Christus Deo obtulit pro peccatis nostris, debuit ab aliqua virtute determinata procedere.

Dico secundò, satisfactionem Christi non fuisse elicitam à virtute religionis.

Probatur: Ad religionem pertinet exhibere debitum honorem Deo, inquitur est primum principium creationis & gubernationis rerum, & per hoc distinguitur ab alijs virtutibus, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 81. art. 3. At Christi satisfactio non ordinabatur formaliter ad exhibendam reverentiam Deo, ut primo rerum principio, sed potius ut offenso per peccata hominum: Ergo non procedebat à virtute religionis.

Dico tertio, specialem illam virtutem à qua satisfactio Christi fuit elicitata, pertinere ad iustitiam, non legalem, aut distributivam, sed commutativam.

Prima pars hujus assertionis breviter suadetur. Ubi est verum & proprium jus ad satisfactionem exigendam, constituenda est aliqua virtus ad iustitiam pertinens, quæ talem satisfactionem exhibeat: Sed in Deo erat verum & proprium jus, ut satisfactionem exigeret à Christo pro peccatis hominum: Ergo virtus quæ Christum inclinabat ad talem satisfactionem Deo exhibendam, pertinebat ad iustitiam. Major est evidens, jus enim servandum vel reparandum ubi læsum fuerit, est proprium obiectum iustitiæ. Minor etiam est certa, quia cum Christus se præstitisset vadem & fidejussorem pro hominibus, erat obligatus ad satisfaciendum Deo pro illis: quando enim debitor principalis est insolubilis, tunc fidejussor tenetur pro illo solvere, & potest cogi creditore, ut videmus quotidie fieri in civilibus: Ergo in Deo erat verum & proprium jus ut satisfactionem exigeret à Christo pro peccatis hominum.

Cogatus ad satisfaciendum Deo pro illis: quando enim debitor principalis est insolubilis, tunc fidejussor tenetur pro illo solvere, & potest cogi creditore, ut videmus quotidie fieri in civilibus: Ergo in Deo erat verum & proprium jus ut satisfactionem exigeret à Christo pro peccatis hominum.

Probatur etiam secunda pars, quæ asserit satisfactionem Christi ad iustitiam legalem aut distributivam non pertinere. Iustitia legalis, quæ solum inter cives & rempublicam versatur, non respicit illatæ injuriæ compensationem, sed potius boni communis promotionem: Atqui satisfactio Christi, non per se primò ordinatur ad bonum totius generis humani, sed potius ad bonum divinum, compensando injuriam Deo illatam: Ergo satisfactio Christi ad iustitiam legalem non pertinet.

Quod verò non pertineat ad distributivam, manifestum est, quia hæc iustitia non habet constituere equalitatem arithmeticam, seu rei ad rem, hoc enim est proprium commutativæ, sed geometricam tantum, distribuendo communia bona secundum conditionem & dignitatem uniuscujusque: At Christi satisfactio non est hujusmodi, sed constituit æqualitatem rei ad rem, ut ex dictis art. 2. constat: Ergo ad iustitiam distributivam non pertinet. Addo quod iustitia distributiva per se primò respicit distributionem bonorum communium reipublicæ, quod non attenditur in satisfactione Christi.

Ex his probata manet tertia pars conclusionis: cum enim triplex tantum detur species iustitiæ propriè dictæ, nimirum legalis, distributiva, & commutativa, si Christi satisfactio pertineat ad iustitiam propriè dictam, eaque non sit legalis, vel distributiva, superest tantum quod sit commutativa. Unde in Scriptura Christi satisfactio vocatur nomine emptionis, redemptionis, solutionis pretij &c. ut patet 1. ad Corinth. 6. & 7. 1. Petri 1. Psalmo 129. qui omnes sunt actus iustitiæ commutativæ: imò Psal. 88. secundum expositionem Augustini, vocatur nomine commutatio-